

GIÁO DỤC PHẨM CHẤT TRÁCH NHIỆM CHO SINH VIÊN CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC THEO TIẾP CẬN CỘNG ĐỒNG

Trần Văn Lưu

Khoa Giáo dục Quốc phòng và An ninh, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Email: tranvanluu@hnue.edu.vn

Tóm tắt: Bài báo đề cập tới việc giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên các trường đại học theo tiếp cận cộng đồng thông qua việc thực hiện các biện pháp đề xuất một cách đồng bộ. Đây được hiểu là quá trình tổ chức các hoạt động GD hướng tới việc hình thành và phát triển ở SV thái độ, nhận thức và hành vi trách nhiệm, được thực hiện trong mối gắn kết chặt chẽ với cộng đồng, huy động sự tham gia của các lực lượng xã hội và tạo điều kiện để SV trải nghiệm, thực hành trách nhiệm ngay trong đời sống cộng đồng.

Từ khóa: phẩm chất trách nhiệm, sinh viên, giáo dục, tiếp cận cộng đồng.

EDUCATION OF RESPONSIBILITY FOR UNIVERSITY STUDENTS THROUGH A COMMUNITY-BASED APPROACH

Abstract: This article addresses the education of responsibility for university students through a community-based approach by implementing proposed measures in a coordinated manner. This is understood as the process of organizing educational activities aimed at forming and developing responsible attitudes, awareness, and behaviors in students, carried out in close connection with the community, mobilizing the participation of social forces, and creating conditions for students to experience and practice responsibility directly in community life.

Keywords: responsible qualities, students, education, community outreach.

Nhận bài: 19/04/2026

Phản biện: 17/05/2026

Duyệt đăng: 22/05/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đất nước ta hiện nay đang đẩy mạnh công cuộc công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, việc xây dựng nguồn nhân lực chất lượng cao đang là vấn đề quan trọng hơn bao giờ hết. Từ đó đặt ra những yêu cầu bức thiết cho sự nghiệp đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục (GD) – đào tạo ở Việt Nam đối với việc hình thành và phát triển những phẩm chất, năng lực toàn diện cho thế hệ trẻ, đặc biệt là sinh viên (SV) các trường đại học. Nghị quyết số 29-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XI) về đổi mới căn bản, toàn diện GD và đào tạo đã nhấn mạnh: GD không chỉ nhằm trang bị tri thức mà còn chú trọng rèn luyện đạo đức, lối sống, trách nhiệm công dân và năng lực hội nhập.

Trong những năm gần đây, Đảng và Nhà nước ta đã ban hành nhiều chủ trương, chính sách nhằm nâng cao chất lượng GD toàn diện, nhấn mạnh yêu cầu GD đạo đức, lối sống, kỹ năng sống và trách nhiệm xã hội cho SV. Văn kiện Đại hội XIII của Đảng khẳng định: “Phát triển con người toàn diện và xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, tạo động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc”. Điều này đòi hỏi giáo dục đại học (GDĐH) không chỉ tập trung vào tri thức chuyên môn mà còn phải quan tâm tới việc hình thành phẩm chất trách nhiệm (PCTN) cho SV.

SV các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội – trung tâm chính trị, kinh tế, văn hóa, khoa học, GD hàng đầu cả nước – vừa là đối tượng đào tạo, vừa là lực lượng xã hội có ảnh hưởng quan trọng đến sự phát triển bền vững của Thủ đô và đất nước. Thực tế cho thấy, bên cạnh những ưu điểm nổi bật như năng động, sáng tạo, tinh thần tình nguyện cao, một bộ phận SV hiện nay còn bộc lộ những hạn chế về PCTN: thiếu ý thức tự giác trong học tập, lối sống thực dụng, chưa quan tâm đúng mức đến các vấn đề cộng đồng – xã hội, thậm chí còn vi phạm chuẩn mực đạo đức, pháp luật. Những hạn chế này, nếu không được khắc phục kịp thời, sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến sự hình thành nhân cách, sự nghiệp và vị thế của SV trong tương lai, đồng thời tác động tiêu cực đến sự phát triển của xã hội. Trong dòng chảy hội nhập quốc tế, SV không chỉ cần tri thức chuyên môn mà còn cần những phẩm chất cốt lõi như: trung thực, nhân ái, trách nhiệm, tinh thần hợp tác, ý thức tuân thủ pháp luật và đóng góp cho cộng đồng. GD PCTN theo TCCĐ được xem là hướng đi mới, bởi cộng đồng vừa là môi trường, vừa là chủ thể cùng tham gia quá trình GD. Cách tiếp cận này giúp hoạt động GD trở nên thực tiễn, sinh động, gắn gũi và tạo điều kiện để SV rèn luyện thông qua trải nghiệm thực tế.

Tuy nhiên, GD PCTN cho SV hiện nay vẫn chủ yếu diễn ra trong khuôn khổ giảng dạy chính khóa hoặc hoạt động phong trào trong nhà trường, chưa thực sự gắn kết chặt chẽ với cộng đồng – nơi SV sinh sống, rèn luyện và thể hiện trách nhiệm xã hội. Nhiều nghiên cứu đã chỉ ra rằng, khi được tham gia trực tiếp vào các hoạt động cộng đồng (HĐCĐ) như tình nguyện, bảo vệ môi trường, hỗ trợ người yếu thế, dự án khởi nghiệp xã hội..., SV có cơ hội trải nghiệm, cọ xát, từ đó hình thành và củng cố phẩm chất cũng như tinh thần trách nhiệm một cách tự nhiên, bền vững hơn so với GD lý thuyết đơn thuần. Xuất phát từ lý do đó, bài báo tập trung bàn về lý luận và các biện pháp giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên các trường đại học theo tiếp cận cộng đồng, qua đó đóng góp vào sự nghiệp đổi mới GD, đào tạo nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm phẩm chất trách nhiệm của sinh viên đại học

Trong khoa học xã hội và Giáo dục học, phẩm chất được xem là những thuộc tính tâm lý – xã hội tương đối ổn định của cá nhân, phản ánh hệ thống giá trị, niềm tin và cách thức ứng xử trong các mối quan hệ xã hội. Các phẩm chất này không tồn tại sẵn mà được hình thành và phát triển thông qua quá trình GD và trải nghiệm thực tiễn. Trong hệ thống các phẩm chất nhân cách, trách nhiệm được xác định là một phẩm chất đạo đức cơ bản, thể hiện ở ý thức về nghĩa vụ, tinh thần tự giác trong hành động và khả năng chịu trách nhiệm về kết quả hành vi của cá nhân. Dưới góc độ tâm lý học, Albert Bandura cho rằng trách nhiệm gắn liền với năng lực tự điều chỉnh hành vi theo các chuẩn mực xã hội; trong khi Richard Ryan và Edward Deci nhấn mạnh vai trò của động cơ nội tại trong việc thúc đẩy hành vi có trách nhiệm một cách bền vững. Từ những cơ sở lý luận đó, có thể khái quát: “PCTN là một thuộc tính tâm lý – đạo đức của cá nhân, thể hiện ở sự nhận thức đầy đủ về nghĩa vụ đối với bản thân và xã hội, cùng với thái độ tự giác và hành vi chủ động nhằm thực hiện các nghĩa vụ đó, đồng thời sẵn sàng chịu trách nhiệm về kết quả hành động của mình”.

Trên cơ sở các quan điểm khoa học nêu trên và kế thừa khái niệm PCTN đã xác định, trong bối cảnh GD đại học, trách nhiệm của SV không chỉ giới hạn trong phạm vi học tập mà còn mở rộng

đến các hoạt động xã hội và cộng đồng. Các nghiên cứu trong nước cũng khẳng định trách nhiệm của SV được hình thành thông qua quá trình học tập, rèn luyện và tham gia các hoạt động thực tiễn, gắn với yêu cầu phát triển nhân cách toàn diện. Do đó, có thể hiểu: “PCTN của SV là những đặc điểm tâm lý – xã hội tương đối ổn định, phản ánh mức độ phát triển nhân cách của người học, được biểu hiện ở sự nhận thức đúng đắn về nghĩa vụ trong học tập, rèn luyện và đối với xã hội; ở thái độ tự giác, tích cực và tinh thần cam kết trong việc thực hiện nhiệm vụ; đồng thời ở hành vi chủ động, nhất quán, phù hợp với các chuẩn mực xã hội và sẵn sàng chịu trách nhiệm về kết quả hành động của bản thân”.

Trên cơ sở đó, PCTN của SV được cấu thành bởi ba thành tố cơ bản có mối quan hệ chặt chẽ với nhau: (1) nhận thức trách nhiệm, thể hiện ở sự hiểu biết về nghĩa vụ, chuẩn mực và yêu cầu xã hội; (2) thái độ trách nhiệm, thể hiện ở ý thức tự giác, tinh thần trách nhiệm và sự sẵn sàng thực hiện nhiệm vụ; (3) hành vi trách nhiệm, thể hiện ở những hành động cụ thể, chủ động, nhất quán và phù hợp với các chuẩn mực trong học tập, rèn luyện và tham gia hoạt động xã hội.

2.2. Biện pháp giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên các trường đại học theo tiếp cận cộng đồng

2.2.1. Khái niệm giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên các trường đại học theo tiếp cận cộng đồng

Trong khoa học giáo dục, khái niệm giáo dục được tiếp cận từ nhiều góc độ khác nhau, song đều thống nhất ở bản chất là một quá trình tác động có mục đích, có tổ chức và có định hướng nhằm hình thành và phát triển nhân cách con người. Theo quan điểm của Nguyễn Quang Uẩn, GD là quá trình tác động có hệ thống của các lực lượng xã hội nhằm hình thành ở cá nhân những phẩm chất và năng lực cần thiết. Trong khi đó, John Dewey nhấn mạnh GD là quá trình gắn liền với kinh nghiệm sống, trong đó người học không chỉ tiếp nhận tri thức mà còn được phát triển thông qua tương tác với môi trường xã hội. Từ góc nhìn GD hiện đại, UNESCO khẳng định GD hướng tới phát triển toàn diện con người, bao gồm cả tri thức, kỹ năng, thái độ và giá trị, đáp ứng yêu cầu của xã hội đương đại.

Trên cơ sở các quan điểm đó, có thể hiểu: GD là quá trình tác động có mục đích, có tổ chức của nhà trường, gia đình và xã hội nhằm hình thành và phát triển ở cá nhân hệ thống tri thức, kỹ năng, thái độ và giá trị, qua đó hoàn thiện nhân cách và năng lực đáp ứng yêu cầu của xã hội.

Từ khái niệm chung về GD, trong phạm vi nghiên cứu này, “GD PCTN” được hiểu là một bộ phận của quá trình GD nhân cách, hướng tới việc hình thành và phát triển ở người học nhận thức đúng đắn về nghĩa vụ, thái độ tự giác và hành vi tích cực trong việc thực hiện trách nhiệm đối với bản thân và xã hội.

Trong khi đó, tiếp cận cộng đồng (TCCĐ) là quan điểm coi cộng đồng vừa là môi trường, vừa là chủ thể của quá trình GD. Theo Robert Chambers và United Nations Development Programme, TCCĐ nhấn mạnh sự tham gia của người học và lực lượng xã hội, khai thác nguồn lực địa phương, đồng thời gắn việc học tập với thực tiễn đời sống.

Trên cơ sở đó, như đã trình bày, khi kết hợp với quan điểm TCCĐ, có thể hiểu: GD PCTN cho SV theo TCCĐ là quá trình tổ chức các hoạt động GD hướng tới việc hình thành và phát triển ở SV thái độ, nhận thức và hành vi trách nhiệm, được thực hiện trong mối gắn kết chặt chẽ với cộng đồng, huy động sự tham gia của các lực lượng xã hội và tạo điều kiện để SV trải nghiệm, thực hành trách nhiệm ngay trong đời sống cộng đồng. Đặc trưng của quá trình này thể hiện ở việc đặt SV trong bối cảnh thực tiễn xã hội để hình thành ý thức và hành vi trách nhiệm; khai thác nguồn lực cộng đồng như một môi trường học tập và rèn luyện; huy động sự tham gia đa chiều giữa nhà trường – gia đình – cộng đồng; đồng thời chú trọng trải nghiệm và hành động thực tiễn thay vì chỉ dừng ở tiếp nhận tri thức lý thuyết.

2.2.2. Một số biện pháp giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên các trường đại học theo tiếp cận cộng đồng

2.2.2.1. Bồi dưỡng nâng cao nhận thức về vai trò của giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên theo tiếp cận cộng đồng

Biện pháp bồi dưỡng nâng cao nhận thức về vai trò của GD PCTN cho SV theo TCCĐ nhằm giúp các chủ thể GD, trước hết là đội ngũ CBQL, GV, cố vấn học tập và SV, hiểu rõ ý nghĩa, tầm quan trọng của việc hình thành và phát triển PCTN trong quá trình đào tạo ở các trường đại học. Thông qua hoạt

động bồi dưỡng, các lực lượng GD nhận thức đầy đủ hơn về nội dung, yêu cầu và phương thức GD PCTN cho SV gắn với môi trường cộng đồng, từ đó nâng cao tinh thần trách nhiệm trong việc tổ chức và tham gia các hoạt động GD.

Biện pháp này còn hướng tới việc hình thành sự thống nhất về nhận thức giữa nhà trường và các LLCĐ đối với vai trò của GD PCTN cho SV trong bối cảnh đổi mới GDĐH hiện nay. Trên cơ sở đó, tạo sự đồng thuận và chủ động tham gia của các tổ chức, cá nhân trong việc phối hợp tổ chức các hoạt động GD, góp phần xây dựng môi trường GD tích cực, gắn kết giữa nhà trường với cộng đồng.

Đồng thời, thông qua việc nâng cao nhận thức, SV hiểu rõ hơn trách nhiệm của bản thân đối với học tập, rèn luyện, đối với cộng đồng và xã hội; từ đó hình thành động cơ đúng đắn, thái độ tích cực và hành vi trách nhiệm trong học tập, sinh hoạt cũng như trong các hoạt động xã hội. Đây là cơ sở quan trọng để nâng cao hiệu quả của các biện pháp GD PCTN cho SV theo TCCĐ trong các trường đại học.

2.2.2.2. Thiết kế các hoạt động giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên theo hướng trải nghiệm cộng đồng

Biện pháp thiết kế các hoạt động GD PCTN cho SV theo hướng trải nghiệm cộng đồng nhằm tạo điều kiện để SV được tham gia trực tiếp vào các hoạt động thực tiễn trong môi trường xã hội. Thông qua quá trình trải nghiệm và tham gia các hoạt động phục vụ cộng đồng, SV có cơ hội vận dụng kiến thức đã học vào giải quyết các vấn đề thực tiễn, từ đó hình thành và phát triển ý thức trách nhiệm đối với bản thân, gia đình, nhà trường và xã hội.

Đồng thời, biện pháp này còn góp phần gắn kết quá trình đào tạo trong nhà trường với đời sống cộng đồng, giúp SV hiểu rõ hơn vai trò, nghĩa vụ của bản thân đối với cộng đồng và xã hội. Qua đó, thúc đẩy SV hình thành thái độ tích cực, tinh thần trách nhiệm, ý thức cống hiến và trách nhiệm công dân trong học tập, rèn luyện và tham gia các hoạt động xã hội.

2.2.2.3. Đa dạng hoá hình thức, phương pháp giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên với sự tham gia của các lực lượng cộng đồng

Biện pháp đa dạng hoá hình thức, phương pháp GD PCTN cho SV với sự tham gia của các LLCĐ

nhằm tạo ra nhiều môi trường và cơ hội khác nhau để SV được rèn luyện, trải nghiệm và phát triển PCTN trong học tập, sinh hoạt và các hoạt động xã hội. Thông qua việc vận dụng linh hoạt các hình thức và phương pháp GD gắn với thực tiễn cộng đồng, SV có điều kiện tiếp cận các tình huống thực tiễn của đời sống xã hội, từ đó nâng cao nhận thức, thái độ và hành vi trách nhiệm đối với bản thân, nhà trường và cộng đồng.

Biện pháp này đồng thời hướng tới việc phát huy vai trò của các lực lượng xã hội như gia đình, chính quyền địa phương, các tổ chức đoàn thể, doanh nghiệp và các tổ chức xã hội trong quá trình GD PCTN cho SV. Sự phối hợp giữa nhà trường và các LLCĐ sẽ góp phần mở rộng môi trường GD, tạo sự gắn kết giữa hoạt động đào tạo trong nhà trường với thực tiễn xã hội.

Bên cạnh đó, việc đa dạng hoá các hình thức và phương pháp GD còn giúp nâng cao tính hấp dẫn, tính thực tiễn và hiệu quả của hoạt động GD, khuyến khích SV tham gia tích cực vào các hoạt động học tập, trải nghiệm và phục vụ cộng đồng. Qua đó, góp phần hình thành và phát triển bền vững PCTN cho SV, đáp ứng yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực có trách nhiệm xã hội trong bối cảnh đổi mới GDĐH hiện nay.

2.2.2.4. Phối hợp các lực lượng cộng đồng trong việc đảm bảo điều kiện, phương tiện giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên

Biện pháp phối hợp các LLCĐ trong việc đảm bảo điều kiện, phương tiện GD PCTN cho SV nhằm huy động sự tham gia của các tổ chức, cá nhân trong cộng đồng cùng với nhà trường trong việc tạo lập môi trường và các điều kiện cần thiết phục vụ cho quá trình GD PCTN cho SV. Thông qua sự phối hợp này, các nguồn lực xã hội được khai thác và sử dụng hiệu quả, góp phần nâng cao chất lượng và hiệu quả của hoạt động GD trong các trường đại học.

Biện pháp này hướng tới việc thiết lập mối quan hệ gắn kết chặt chẽ giữa nhà trường với gia đình, chính quyền địa phương, các tổ chức chính trị – xã hội, doanh nghiệp và các tổ chức xã hội khác trong việc hỗ trợ về cơ sở vật chất, phương tiện, môi trường và các điều kiện tổ chức hoạt động GD. Sự phối hợp của các LLCĐ không chỉ góp phần bảo đảm các điều kiện cần thiết cho hoạt động GD mà còn tạo ra môi trường thực tiễn phong phú để SV rèn luyện và phát triển PCTN.

Bên cạnh đó, biện pháp còn nhằm nâng cao nhận thức và trách nhiệm của các lực lượng trong cộng đồng đối với công tác GD thế hệ trẻ, đặc biệt là SV – nguồn nhân lực quan trọng của xã hội trong tương lai. Trên cơ sở đó, hình thành cơ chế phối hợp thường xuyên, hiệu quả giữa nhà trường và cộng đồng, tạo điều kiện thuận lợi để tổ chức các hoạt động GD đa dạng, góp phần phát triển PCTN cho SV một cách bền vững.

2.2.2.5. Phối hợp các lực lượng cộng đồng trong đánh giá kết quả giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho sinh viên

Biện pháp phối hợp các LLCĐ trong đánh giá kết quả GD PCTN cho SV nhằm huy động sự tham gia của nhiều chủ thể trong xã hội vào quá trình nhận xét, phản hồi và đánh giá mức độ hình thành, phát triển PCTN của SV. Thông qua sự phối hợp giữa nhà trường với các tổ chức, cá nhân trong cộng đồng như chính quyền địa phương, tổ chức đoàn thể, doanh nghiệp, đơn vị nơi SV tham gia hoạt động thực tiễn..., việc đánh giá được thực hiện một cách khách quan, toàn diện và sát với thực tiễn hơn.

Mục tiêu của biện pháp là xây dựng cơ chế đánh giá đa chiều, kết hợp giữa đánh giá của nhà trường với đánh giá của cộng đồng và tự đánh giá của SV. Qua đó, phản ánh đúng mức độ thực hiện trách nhiệm của SV trong học tập, rèn luyện và tham gia các hoạt động xã hội; đồng thời giúp SV nhận thức rõ hơn về vai trò, nghĩa vụ của mình đối với cộng đồng và xã hội.

Bên cạnh đó, biện pháp còn nhằm tăng cường mối liên hệ giữa nhà trường và cộng đồng trong quá trình GD SV, tạo điều kiện để các lực lượng xã hội cùng tham gia giám sát, hỗ trợ và nâng cao hiệu quả GD PCTN. Kết quả đánh giá từ cộng đồng cũng là cơ sở quan trọng để nhà trường điều chỉnh nội dung, phương pháp và hình thức tổ chức các hoạt động GD, góp phần nâng cao chất lượng GD PCTN cho SV các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội theo TCCĐ.

III. KẾT LUẬN

Hệ thống các biện pháp GD PCTN cho SV theo TCCĐ được xây dựng theo một cấu trúc logic, có sự gắn kết chặt chẽ và tác động qua lại lẫn nhau, tạo thành một chỉnh thể thống nhất trong quá trình tổ chức thực hiện. Các biện pháp được sắp xếp theo trình tự từ nâng cao nhận thức, tổ chức hoạt động GD, huy động nguồn lực cộng đồng đến

kiểm tra, đánh giá kết quả GD, qua đó hình thành một quy trình GD tương đối hoàn chỉnh và có tính khả thi trong thực tiễn.

Trong đó, biện pháp bồi dưỡng nâng cao nhận thức về vai trò của GD PCTN cho SV theo TCCĐ đóng vai trò khởi đầu, định hướng cho các chủ thể GD hiểu rõ mục tiêu, ý nghĩa và tầm quan trọng của hoạt động GD. Trên cơ sở đó, các biện pháp thiết kế hoạt động GD theo hướng trải nghiệm cộng đồng và đa dạng hóa hình thức, phương pháp GD được triển khai nhằm trực tiếp tác động đến quá trình hình thành và phát triển PCTN của SV. Đồng thời, các biện pháp phối hợp các LLCĐ trong việc đảm bảo điều kiện, phương tiện GD tạo

nền tảng về môi trường và nguồn lực để các hoạt động GD được thực hiện hiệu quả. Cuối cùng, biện pháp phối hợp các LLCĐ trong đánh giá kết quả GD giúp kiểm chứng mức độ đạt được của mục tiêu GD, đồng thời cung cấp những thông tin phản hồi để điều chỉnh và hoàn thiện các hoạt động GD trong thời gian tiếp theo.

Như vậy, các biện pháp có mối quan hệ liên kết theo chu trình khép kín, từ nhận thức – tổ chức hoạt động – đảm bảo điều kiện – đánh giá kết quả. Sự kết hợp đồng bộ và linh hoạt giữa các biện pháp này sẽ tạo ra tác động tổng hợp, góp phần nâng cao hiệu quả GD PCTN cho SV các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội theo TCCĐ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Phạm Thị Thanh, *Giáo dục trách nhiệm công dân cho sinh viên các trường đại học trong bối cảnh hội nhập quốc tế*. Luận án Tiến sĩ, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, 2018.
- Trần Thị Minh, *Giáo dục đạo đức và trách nhiệm xã hội cho sinh viên qua hoạt động Đoàn – Hội*. Luận văn Thạc sĩ, Trường Đại học Vinh, 2021.
- Nguyễn Hữu Thắng, “Giáo dục trách nhiệm xã hội cho thanh thiếu niên thông qua các hoạt động cộng đồng”, *Tạp chí Tâm lý học*, tập 4, số 278, tr. 67–75, 2023.
- Nguyễn Thị Mai, “Trách nhiệm xã hội của sinh viên các trường đại học tại Hà Nội,” *Tạp chí Giáo dục*, tập 2, số 456, tr. 20–24, 2019.
- Nguyễn Thị Mai, “Giáo dục trách nhiệm xã hội cho sinh viên qua hoạt động tình nguyện,” *Tạp chí Giáo dục*, tập 2, số 456, tr. 25–30, 2019.
- Piaget, J. (1932). *The moral judgment of the child*. London: Routledge & Kegan Paul.
- D. M. Amodio et al., “Model-based and model-free social cognition,” *Frontiers in Psychology*, vol. 10, 2019.